

II. WAŻNY TEMAT

DOKONYWANIE PŁATNOŚCI Z POMINIĘCIEM RACHUNKU BANKOWEGO

Skutki podatkowe przekroczenia limitu płatności gotówkowych

Stosownie do treści art. 19 ustawy Prawo przedsiębiorców dokonywanie lub przyjmowanie płatności związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą następuje za pośrednictwem rachunku płatniczego przedsiębiorcy, w każdym przypadku gdy:

- 1) stroną transakcji, z której wynika płatność, jest inny przedsiębiorca oraz
- 2) jednorazowa wartość transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, przekracza 15.000 zł lub równowartość tej kwoty, przy czym transakcje w walutach obcych przelicza się na złote według średniego kursu walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień dokonania transakcji.

Konsekwencją naruszenia dyspozycji powyższej normy prawnej jest zastosowanie postanowień zawartych w art. 22p ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych albo art. 15d ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. W myśl przywołanych powyżej przepisów podatnicy nie zaliczają do kosztów uzyskania przychodów kosztu w tej części, w jakiej płatność dotycząca transakcji określonej w art. 19 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców została dokonana bez pośrednictwa rachunku płatniczego.

Z treści przytoczonego wyżej art. 19 ustawy Prawo przedsiębiorców wynika, że obowiązek dokonywania i przyjmowania płatności bezgotówkowych dotyczy jedy-

nie przedsiębiorców. Zgodnie z definicją zawartą w art. 4 ust. 1 i ust. 2 powyższej ustawy przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą. Przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

WAŻNE:

- obowiązek płatności za pośrednictwem rachunku bankowego przy płatnościach powyżej 15 000,00 zł dotyczy przedsiębiorców;
- naruszenie ww. obowiązku skutkuje brakiem możliwości uznania wydatku za koszt podatkowy.

Obowiązek wynikający z art. 19 ustawy Prawo przedsiębiorców skierowany jest do podmiotów podlegających obowiązkowi wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Przepis ten dotyczy zatem przedsiębiorców jednoosobowych, spółek i innych podmiotów wpisanych do rejestru przedsiębiorców w KRS, ale także wszystkich, którzy do takich rejestrów powinni być wpisani, a nie dopełnili tego obowiązku.

1. Przykłady płatności objętych limitem**Przykład 1**

Stowarzyszenie, które wpisano do Krajowego Rejestru Sądowego w Rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji(...) zamierza sprzedać samochód osobowy. Nie prowadzi ono działalności gospodarczej, a co za tym idzie nie jest wpisane do rejestru przedsiębiorców. Nabywcą jest osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą. Przyjęta w umowie wartość samochodu wynosi 21.000 zł.

Pytanie

Czy zapłata w gotówce za nabyty samochód może skutkować nie uwzględnieniem w kosztach podatkowych odpisów amortyzacyjnych dokonywanych od nabytego pojazdu jako środka trwałego?

Odpowiedź

Ponieważ Stowarzyszenie nie jest wpisane do rejestru przedsiębiorców, jak również faktycznie nie prowadzi działalności gospodarczej, nie jest traktowane jako przedsiębiorca, w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców. Dlatego nabywca samochodu prowadzący działalność może dokonać zapłaty w gotówce, nawet jeżeli przekracza ona limit 15.000 zł. Ponieważ dokonuje on zakupu samochodu od nieprzedsiębiorcy, poniesiony wydatek będzie u niego kosztem uzyskania przychodów w postaci odpisów amortyzacyjnych.

Limit transakcji gotówkowych stosuje się również do:

- fundacji, stowarzyszeń, izb gospodarczych, czy innych podmiotów, które wpisane są jednocześnie w rejestrze przedsiębiorców w KRS;
- przedsiębiorców zagranicznych prowadzących działalność gospodarczą w Polsce za pośrednictwem oddział zarejestrowanego w KRS;
- wspólników spółki cywilnej;

- zagranicznego oddziału polskiego przedsiębiorcy – zgodnie z przepisami oddział nie jest traktowany jako odrębny przedsiębiorca. Niezależnie od tego, w jakim kraju polski przedsiębiorca zarejestruje swój oddział, stosuje się do niego przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców, a tym samym obowiązki wynikające z art. 19.
- polskiego przedsiębiorcy (czasowe transgraniczne świadczenie usług) dokonującego poza granicami Polski transakcji z przedsiębiorcą zagranicznym (działalność transgraniczna nie jest odrębnym przedsiębiorstwem, co nie zmienia faktu, że działający zagranicą przedsiębiorca podlega polskiemu prawu).

Przykład 2

Niemiecka spółka zamierzająca prowadzić działalność na terytorium Polski, otworzyła na jej terytorium oddział, który wpisany został do Krajowego Rejestru Sądowego. Spółka dokonała zakupu wyposażenia biur oddziału.

Pytanie

Czy dokonując płatności za dokonane zakupy w części gotówką a w części przelewem, musi Spółka brać pod uwagę obowiązek wynikający z art. 19 ustawy Prawo przedsiębiorców?

Odpowiedź

Wprawdzie oddział Spółki niemieckiej nie jest odrębnym przedsiębiorcą, bowiem przedsiębiorcą jest powyższa spółka, to jednak z faktu dokonania rejestracji oddziału w rejestrze przedsiębiorców w KRS, jego działalność podlegać będzie polskiemu prawu, w tym limitowi transakcji gotówkowych wynikających z ustawy Prawo przedsiębiorców.

WAŻNE:

- limitu dotyczącego obrotu gotówkowego nie stosuje się, ze względu na niespełnienie przesłanki z art. 19 pkt 1 ustawy Prawo przedsiębiorców w przypadku płatności dokonywanej zagranicznemu przedsiębiorcy, posiadającemu taki status na podstawie rejestracji w innym kraju, pod warunkiem, że nie prowadzi on działalności na terytorium kraju;
- powyższego limitu nie stosujemy w stosunku rolnika, ponieważ w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 powyższej ustawy, nie stosuje się jej do działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego.

Przykład 3

Jan Kowalski prowadzi restaurację we Wrocławiu. Trzy razy w tygodniu dokonuje zakupów świeżych warzyw do swojej restauracji bezpośrednio u producenta będącego rolnikiem. Zgodnie z umową zawartą z rolnikiem rozliczenia za dokonane zakupy dokonuje w okresach miesięcznych, do 25 dnia każdego miesiąca. Wartość dostaw tygodniowych wynosi ok 5.000 zł. Natomiast kwota jaką płaci rolnikowi do 25 dnia przekracza kwotę 15.000 zł.

Pytanie

Czy dokonując płatności za zakupione warzywa gotówką płaconą do rąk rolnika, będzie mógł ująć powyższe koszty jako koszty podatkowe?

Odpowiedź

W niniejszym przypadku przedsiębiorca może zapłacić producentowi warzyw za dokonane zakupy gotówką, mimo że wartość zakupów w umówionym okresie rozliczeniowym (miesiącu) przekroczyła limit ustawy, tj 15.000 zł, ponieważ producent warzyw jest rolnikiem i nie jest on objęty uregulowaniami ustawy Prawo przedsiębiorców, a tym samym nie przedsiębiorcą w jej rozumieniu.

Podmiotami nie objętymi limitem płatności gotówkowych są również:

- osoby fizyczne dokonujące zakupu przedmiotów w związku z przyszłą działalnością gospodarczą ale jeszcze przed zarejestrowaniem tej działalności gospodarczej, a które następnie zostaną ujęte w majątku prowadzonego przedsiębiorstwa w tym w ewidencji środków trwałych prowadzonej przez nich działalności gospodarczych (taka osoba nie spełnia definicji przedsiębiorcy);
- komornicy – ponieważ nie są przedsiębiorcami w rozumieniu ustawy Prawo przedsiębiorców;
- przedsiębiorcy zarejestrowani poza Polską, świadczący usługi na terytorium RP (w ramach czasowego transgranicznego świadczenia usług).

WAŻNE: Ponieważ zagraniczny podmiot formalnie jest przedsiębiorcą zarejestrowanym w innym kraju UE, a w Polsce nie prowadzi działalności – świadczy usługi na podstawie przepisów szczególnych – nie stosuje się do niego limitu obrotu gotówkowego.

Pamiętaj jednak, że dotyczy to tylko tych sytuacji, w których aktywność zagranicznego przedsiębiorcy spełnia warunki uznania jej za transgraniczne świadczenie. Jeżeli przedsiębiorca zagraniczny miał obowiązek zarejestrować w Polsce swój oddział, a tego nie zrobił – transakcja przekraczająca limit ustawy powinna być opłacona w formie bezgotówkowej.

Przykład 4

Osoba fizyczna poniosła koszty organizacji i rejestracji działalności, w szczególności koszty nabycia wyposażenia, otwarcia rachunku bankowego, opłat skarbowych, uzyskiwania porad prawnych, korzystania z pomocy notariusza przy zawarciu umowy najmu budynku oraz wydatków na szkolenie przygotowujące do zawodu, oznaczenie siedziby firmy, przygotowanie pieczętek, tablic informacyjnych, reklamowych. Niektóre z wydatków przekraczają kwotę 15.000 zł.

Pytanie

Czy w stosunku do wydatków poniesionych na rzecz przyszłej działalności gospodarczej ale przed jej rejestracją obowiązuje limit płatności gotówkowych określony w art. 19 ustawy Prawo przedsiębiorców?

Odpowiedź

Przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie zawierają unormowania, które zabraniałoby zaliczenia do kosztów, wydatków ponoszonych przed rozpoczęciem działalności gospodarczej. Jednakże obowiązek udowodnienia powiązania poniesionego wydatku ze źródłem przychodu spoczywa na podatniku. Zatem koszty poniesione przed rozpoczęciem działalności gospodarczej, ale mające związek z uzyskiwanym później przychodem stanowią koszty uzyskania

przychodu prowadzonej działalności gospodarczej.

Do stwierdzenia, czy wydatki poniesione przed datą rozpoczęcia działalności, można zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów, istotnym jest ustalenie, czy takie wydatki są potrzebne w prowadzonej działalności i mają związek z tą działalnością, czy też wydatki te nie są związane z działalnością gospodarczą, a więc takie, które co do zasady mają charakter osobisty.

Do kosztów uzyskania przychodu można zaliczyć także wydatki, dzięki którym firma będzie funkcjonować. Do tej grupy wydatków zaliczymy środki trwałe, wyposażenie, wartości niematerialne i prawne, jak również zakupione towary i materiały.

Podkreślić jednak należy, iż pomimo, możliwości ujęcia powyższych wydatków w kosztach uzyskania przychodów przyszłej działalności, to wydatki te nie są ponoszone przez podatnika jako przedsiębiorcy, ponieważ nie dokonał on jeszcze rejestracji swojej działalności w CEIDG. Tym samym nie stosuje się do niego postanowień ustawy Prawo przedsiębiorców jako do przedsiębiorcy. Może on zatem dokonywać płatności gotówkowych bez uwzględniania limitu określonego w art. 19 powyższej ustawy.

Przykład 5

Firma zatrudniła na umowę zlecenia lektora języka angielskiego. Zgodnie z umową miał on przeprowadzić kurs języka angielskiego w wymiarze 120 godzin lekcyjnych. Za przeprowadzenie kursu lektor otrzymać ma wynagrodzenie w kwocie 16.200 zł. Obejmuje ono wynagrodzenie za przeprowadzone zajęcia indywidualne, konsultacje z uczestnikami kursu, przygotowywane materiały i testy sprawdzające oraz należność za podręczniki.

Pytanie

Czy zapłata gotówką dokonana przez firmę dla lektora za przeprowadzenie kursu podlegać będzie limitowi płatności gotówkowej zgodnie z art. 19 ustawy Prawo przedsiębiorców?

Odpowiedź

W tym przypadku zwrócić należy tu uwagę na zapis art. 19 w ustawie Prawo Przedsiębiorców. Z treści tego przepisu wynika, że obowiązek płacenia przelewem powstanie w momencie gdy spełnione zostaną łącznie dwa warunki w tym przepisie wymienione.

Pierwszy z nich wynika, iż stroną transakcji ma być inny przedsiębiorca. Dla przypomnienia przedsiębiorcą, w myśl niniejszej ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą.

Natomiast działalnością gospodarczą albo pozarolniczą działalnością gospodarczą – jest działalność zarobkowa:

- a) wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa,
- b) polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż,
- c) polegającą na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych - prowadzoną we własnym imieniu bez względu na jej rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły, z której uzyskane przychody nie są zaliczane do innych przychodów ze źródeł wymienionych w art. 10 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-9.

Oznacza to, iż w tym przykładzie firma nie będzie zobligowana do przestrzegania postanowień art. 19 ustawy prawo przedsiębiorców, ponieważ zleceniobiorca nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów tej ustawy.

2. Kompensaty

Przedsiębiorcy prowadząc działalność gospodarczą poza tradycyjnymi formami regulowania zobowiązań w postaci gotówki lub przelewu bankowego dla rozliczenia się z kontrahentem dokonują płatności w drodze potrącenia (kompensaty) czy też przy pomocy bankowych kart płatniczych. Czy w stosunku do tego rodzaju form płatności zastosowanie będzie miał limit płatności z art. 19 ustawy Prawo przedsiębiorców?

Stosownie do treści art. 498 § 1 Kodeksu cywilnego gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej – § 2 powyższego artykułu.

W trakcie prac legislacyjnych, (jeszcze na etapie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej) na etapie konsultacji publicznych zgłoszono m in. konieczność doprecyzowania treści proponowanych przepisów z uwagi na to, iż rozliczenia pomiędzy przedsiębiorcami mogą być dokonywane w innych formach, np. drodze potrącenia/kompensaty. W odpowiedzi na powyższe Minister Finansów uznał uwagę za niezasadną. Zdaniem Ministra Finansów: „Przepisy art. 22 ustawy SDG odnoszą się do płatności gotówkowych/ bezgotówkowych, a nie do regulowania zobowiązań (które to pojęcie ma szerszy zakres). W przypadku płatności może ona być dokonana w formie gotówkowej lub bezgotówkowej. Jeżeli zatem ma miejsce uregulowanie lub wygaśnięcie zobowiązania z innych powodów niż dokonanie płatności, wówczas omawianych przepisów nie stosuje się”.

Niniejsze stanowisko potwierdzone zostało przez Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach w interpretacji indywidualnej z dnia 7 października 2016 r., sygn. 2461-IBPB-1-2.4510.772.2016.1.AK, w której stwierdzono, iż „Spółka może dokonywać kompensaty wzajemnych wierzytelności bez względu na ograniczenia kwotowe wynikające z art. 15d ust. 1 ustawy o CIT i rozliczone w drodze kompensaty zobowiązania spółki będą stanowiły koszt uzyskania przychodów w całości pod warunkiem spełnienia wszystkich przesłanek wynikających z art. 15 ust. 1 ustawy o CIT”.

Regulacje o limicie transakcji gotówkowych nie mają zastosowania również w przypadku form regulowania zobowiązań za pomocą instrumentów płatniczych takich jak:

- karty płatnicze,
- płatności elektroniczne typu DotPy, PayByNet, PayPal, PayU itp.

W takich sytuacjach bowiem, będą uznawane za dokonanie zapłaty za pośrednictwem rachunku płatniczego. „Zapłata kartą płatniczą jest obecnie powszechnie stosowaną formą bezgotówkowego regulowania zobowiązań, pomimo iż służyć może również do wpłaty i wypłaty gotówki (art. 2 pkt 15a ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych – tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r., poz. 873 ze zm.). Rozliczenie transakcji uregulowanych kartą płatniczą następuje na podstawie

wyciągu bankowego, na którym zarejestrowany jest wpływ środków pieniężnych z tytułu sprzedaży. Zatem i w odniesieniu do tej formy płatności ww. okoliczności związane z procesem legislacyjnym i wyjaśnienia MF potwierdzają, że zapłata przy użyciu karty płatniczej nie będzie stanowiła podstawy do stosowania art. 15d Ustawy CIT” – interpretacja indywidualną Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z dnia 25 października 2016 r., sygn. 2461-IBPB-1-2.4510.803.2016.1.MW.

WAŻNE: Regulacje o limicie transakcji gotówkowych nie mają zastosowania w przypadku form regulowania zobowiązań za pomocą:

- kompensaty;
- karty płatnicze;
- płatności elektroniczne typu DotPy, PayByNet, PayPal, PayU itp.

3. Inne przykłady płatności gotówkowych

Przykład 6

Pan Marek Nowak prowadzi małą firmę „oponiarską” zajmującą się głównie wymianą opon z zimowych na letnie i z letnich na zimowe. Dodatkowo prowadzi on w ramach tych usług sprzedaż opon oraz ich naprawy. Działalność prowadzona jest sezonowo w okresie od października do kwietnia. W pozostałej części roku działalność jest zawieszona. W okresie gdy działalność jest zawieszona Pan Marek Nowak postanowił zakupić nowe urządzenie do wyważania kół. Cena takiego urządzenia wyniesie 16.250 zł.

Pytanie

Czy w trakcie zawieszenia działalności gospodarczej istnieje obowiązek dokonywania płatności za pośrednictwem rachunku bankowego w przypadku gdy płatności, przekracza kwotę 15.000 zł.

Odpowiedź

Zgodnie z art. 23 ust. 1 ustawy Prawo przedsiębiorców przedsiębiorca wpisany do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej może zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na czas nieokreślony albo określony, nie krótszy jednak niż 30 dni. Natomiast przedsiębiorca wpisany do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego może zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na okres od 30 dni do 24 miesięcy ust. 2 powyższego artykułu.

Według art. 25 ust. 1 w/w ustawy w okresie zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej przedsiębiorca nie może wykonywać działalności gospodarczej i osiągać bieżących przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej.

W okresie zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej przedsiębiorca:

- 1) może wykonywać wszelkie czynności niezbędne do zachowania lub zabezpieczenia źródła przychodów, w tym rozwiązywania zawartych wcześniej umów;
- 2) może przyjmować należności i jest obowiązany regulować zobowiązania, powstałe przed datą zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej;
- 3) może zbywać własne środki trwałe i wyposażenie;
- 4) ma prawo albo obowiązek uczestniczyć w postępowaniach sądowych, postępowaniach podatkowych i administracyjnych związanych z działalnością gospo-

darczą wykonywaną przed datą zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej;

- 5) wykonuje wszelkie obowiązki nakazane przepisami prawa;
- 6) może osiągać przychody finansowe, także z działalności prowadzonej przed datą zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej;
- 7) może zostać poddany kontroli na zasadach przewidzianych dla przedsiębiorców wykonujących działalność gospodarczą;
- 8) może powołać albo odwołać zarządcę sukcesyjnego, o którym mowa w ustawie z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz. U. Poz. 1629).

Jak wynika z powyższych uregulowań ustawodawca w stosunku do podatnika, który zawiesił prowadzoną działalność nadal posługuje się terminem przedsiębiorca. Zawieszenia działalności nie traktuje się na równi jak jej rozwiązanie. Oznacza to, że w okresie zawieszenia podatnik nadal spełnia przesłanki z art. 19 ustawy. Tym samym przedsiębiorca nabywając nową maszynę do wyważania kół musi przestrzegać obowiązku płatności za pośrednictwem rachunku płatniczego, w przypadku gdy płatność, przekracza kwotę 15.000 zł.

Przykład 7

Klient za pośrednictwem internetu zakupił dla swojej firmy system monitorujący i antywłamaniowy o wartości 17.000 zł. Towar ma być przesłany za pośrednictwem firmy kurierskiej, z płatnością w momencie odbioru przesyłki „za pobraniem”. Klient chce sprawdzić, czy sprzedawany towar jest wyprodukowany przez producenta podanego w ofercie.

Pytanie

W jakiej formie winna nastąpić płatność aby możliwe było zaliczenie poniesionego wydatku do kosztów uzyskania przychodów?

Odpowiedź

Jeżeli wartość transakcji (dostawy) między przedsiębiorcami przekracza limit ustawowy czyli kwotę 15.000 zł, płatność musi być dokonana u kuriera w formie bezgotówkowej. W takim przypadku najlepiej będzie dokonać płatności za pośrednictwem karty płatniczej. I nie ma tu znaczenia, że firma kurierska rozliczy się ze sprzedającym czyli nadawcą przesyłki bezgotówkowo. Bo to nabywca czyli adresat musi zachować się zgodnie z dyspozycją normy prawnej z art. 19 ustawy Prawo przedsiębiorców.

4. Definicja transakcji dla potrzeb realizacji płatności

Zarówno ustawa o swobodzie działalności gospodarczej jak i ustawy o podatku dochodowym nie zawiera definicji transakcji. W opracowaniach dotyczących niniejszego tematu można znaleźć wyjaśnienia dotyczące powyższego terminu.

Przez transakcję należy rozumieć umowę cywilnoprawną zawieraną w związku z prowadzoną przez strony działalnością gospodarczą. Transakcja zawiera następujące cechy:

- występują w niej co najmniej dwie strony,
- jest to czynność prawna wywołująca określony w prawie skutek prawny,

- ma związek z wykonywaną działalnością gospodarczą,
- może przewidywać dokonanie jednej lub więcej płatności,
- zawarta jest w dowolnej formie (zgodnej z przepisami prawa), także ustnie.

Przez wartość transakcji należy rozumieć wartość transakcji określoną w umowie. W art. 17 ust. 1c-1e ustawy o podatku od towarów i usług zawarto pojęcie jednolitej gospodarczo transakcji. Zgodnie z ich treścią za jednolitą gospodarczo transakcję, o której mowa w ust. 1c, uznaje się transakcję obejmującą umowę, w ramach której występuje jedna lub więcej dostaw towarów wymienionych w poz. 28a–28c załącznika nr 11 do ustawy, nawet jeżeli są one dokonane na podstawie odrębnych zamówień lub wystawianych jest więcej faktur dokumentujących poszczególne dostawy.

Za jednolitą gospodarczo transakcję, o której mowa w ust. 1c, uznaje się również transakcję obejmującą więcej niż jedną umowę, o której mowa w ust. 1d, jeżeli okoliczności towarzyszące tej transakcji lub warunki, na jakich została ona zrealizowana, odbiegają od okoliczności lub warunków zwykle występujących w obrocie towarami wymienionymi w poz. 28a–28c załącznika nr 11 do ustawy.

Natomiast w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych w art. 4 pkt 1 zdefiniowano pojęcie transakcji handlowej, według której transakcja handlowa oznacza umowę, której przedmiotem jest odpłatna dostawa towaru lub odpłatne świadczenie usługi, jeżeli strony, o których mowa w art. 2, zawierają ją w związku z wykonywaną działalnością.

Z powyższych określeń dla wyjaśnienia pojęcia jednorazowa wartość transakcji bardziej przydatna będzie definicja transakcji handlowej zawarta w ustawie o terminach zapłaty w transakcjach handlowych. Za jej wyborem przemawia fakt, iż w odpowiedzi na interpelację poselską z dnia 4 października 2004 r. stwierdzono, iż: „Pod pojęciem jednorazowa wartość transakcji należy rozumieć ogólną wartość należności lub zobowiązań, określoną w umowie zawartej między przedsiębiorcami”.

Z powyższych regulowań wynikać będzie zatem, iż w przypadku gdy wartość transakcji została określona w umowie wówczas jednorazową wartością transakcji będzie kwota określona w umowie niezależnie od ilości dokonanych wpłat. Natomiast w przypadku gdy w umowie nie określono kwoty zobowiązania, jednorazową wartość transakcji stanowić będzie suma dokonanych wpłat. Każda z nich bowiem realizowana jest na podstawie jednej umowy (dotyczyć będzie jednej transakcji).

W wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 kwietnia 2016 r. sygn. akt 1536/14 stwierdzono, iż: „W ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego nie można jednak interpretować powyższego przepisu (dotyczy dawnego art. 22 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej) w ten sposób, że w przypadku stałego świadczenia usług – co w praktyce miało miejsce w analizowanym przypadku – nie istnieje obowiązek regulowania płatności za pośrednictwem rachunku bankowego w sytuacji, w której jednorazowa wartość faktury nie przekraczała wskazanej wyżej kwoty, podczas gdy wartość faktur z danego dnia, a co więcej z danego miesiąca przekraczała wielokrotnie wskazaną kwotę.”

Sądy wykluczają możliwość sztucznego dzielenia transakcji aby ominąć przepisy dotyczące limitu obrotu gotówkowego, natomiast każdy przypadek winien być oceniany indywidualnie.

W przypadku gdy kontrahenci zawierają umowę, w której określają wartość transakcji mnożąc miesięczną kwotę do zapłaty przez liczbę miesięcy obowią-

zywania, suma płatności za cały okres ważności umowy stanowić będzie wartość transakcji podlegająca płatności.

Przykład 8

Spółka zawarła umowę leasingu urządzenia przemysłowego, w której miesięczna rata wynosi 2.500 zł. Umowa została zawarta na okres 5 lat. Suma wszystkich rat za cały okres trwania umowy wynosi 150.000 zł.

Pytanie

Od której raty na leasingobiorcy będzie spoczywał obowiązek dokonywania płatności za pośrednictwem rachunku płatniczego?

Odpowiedź

Obowiązek dokonywania płatności w niniejszym przypadku obowiązuje już od pierwszej raty. Wynika to z faktu, iż wartość transakcji stanowi suma wszystkich rat, która znacznie przekracza kwotę limitu płatności bezgotówkowej. Jeżeli natomiast w umowie nie wskazano wartości transakcji, a umowę zawarto na czas nieokreślony, wówczas w przypadku takiej umowy dla celów przestrzegania limitu płatności bezgotówkowych, konieczne jest sumowanie wszystkich płatności dokonywanych przez przedsiębiorcę.

Przykład 9

Firma ma zawartą umowę z biurem rachunkowym na prowadzenie jej księgowości i dokonywania rozliczeń podatkowych z urzędem skarbowym oraz rozliczeń z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Umowa została zawarta na czas nieokreślony z miesięczną opłatą w wysokości 2.000 zł.

Pytanie

W którym momencie wystąpi obowiązek dokonania zapłaty za usługę księgową za pośrednictwem rachunku płatniczego?

Odpowiedź

W przypadku umowy zawartej na czas nieokreślony, w której nie wskazano wartości transakcji, a płatności dokonywane są w terminach miesięcznych, przy płatności miesięcznej w wysokości 2.000 zł obowiązek dokonania zapłaty za usługę księgową za pośrednictwem rachunku płatniczego nastąpi w 8 miesiącu obowiązywania umowy, ponieważ w tym miesiącu nastąpi przekroczenie limitu 15.000 zł dla płatności bezgotówkowych.

Przykład 10

Natomiast w przypadku gdyby powyższa umowa na czas nieokreślony bez podania wartości transakcji została zawarta z trzymiesięcznym okresem wypowiedzenia, a miesięczna kwota świadczenia wyniosła minimum 5.000,01 zł, w takim przypadku pomimo iż nie jest znany okres trwania tej umowy, to zawarcie w niej powyższego zapisu dotyczącego okresu jej wypowiedzenia skutkuje obowiązkiem dokonywania płatności za pośrednictwem rachunku płatniczego już od pierwszego miesiąca, ponieważ minimalny okres jej trwania wynosi 3 miesiące (odpowiada okresowi wypowiedzenia, w przypadku gdy jej wypowiedzenie nastąpi w pierwszym dniu jej obowiązywania).

Natomiast w przypadku gdy okres wypowiedzenia umowy wynosić będzie jeden miesiąc, to nawet przy kwocie miesięcznego świadczenia wynoszącego 5.000,01 zł obowiązek zapłaty miesięcznej należności za pośrednictwem rachunku bankowego wystąpi dopiero po przekroczeniu Limitu 15.000 zł, czyli w trzecim miesiącu obowiązywania umowy.

Przykład 11

Przedsiębiorca prowadzi działalność w postaci warsztatu samochodowego. W ramach działalności gospodarczej zawarł z hurtownią części samochodowych umowę o stałej współpracy handlowej. W ramach umowy hurtownia oferuje sprzedaż części zamiennych oraz materiałów eksploatacyjnych do samochodów. Realizacja zakupów w hurtowni polega na złożeniu zamówienia na dany towar w wyznaczonym oddziale lub magazynie hurtowni. W ramach umowy osoba prowadząca warsztat zobowiązuje się do zakupu towarów z oferty hurtowni co najmniej o wartości 22.500,00 zł netto kwartalnie.

Pytanie

Od którego momentu przedsiębiorca będzie zobowiązany dokonywania płatności za dokonane zakupy części samochodowych za pośrednictwem rachunku płatniczego?

Odpowiedź

W przypadku umów o stałej współpracy polegającej na dokonaniu zakupu towarów w danym okresie o znanej minimalnej wartości, strony takiej umowy co prawda nie są w stanie określić ostatecznej wartości całej transakcji, ale znają jej minimalną wartość w okresie rozliczeniowym – w naszym przypadku wyższą niż limit obrotu gotówkowego. Oznacza to, iż niezależnie od tego, czy umowa jest zawarta na czas określony czy nieokreślony, przepisy o limicie stosuje się od pierwszej płatności.

W przypadku gdyby według powyższej umowy minimalna wartość zakupów byłaby niższa niż limit płatności bezgotówkowych, przedsiębiorca będzie mógł dokonywać płatności gotówką za zakupione części do momentu przekroczenia kwoty 15.000 zł.

Sławek Strzykowski